

Рябой Ю.О.

старший викладач коледжу

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

СЕРЕДНІЙ КЛАС ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ

У контексті вище зазначеного варто підкреслити, що політичний плюралізм найбільш адекватний суспільству, у якому домінує середній клас, який володіє в цілому задовільним статком, що має освіту, яка дозволяє кожному бути досить автономним у реалізації права вибору. Навіть у тих, хто не відноситься до груп фінансово самостійних і не має достатніх ресурсів для підтримки своїх лобістів, все-таки є можливість періодично брати участь у виборах і впливати на формування вищих органів влади.

Саме тому формування середнього класу є одним із ключових моментів у системі реформування суспільно-політичних відносин у напрямку їх плюралізації.

Варто зауважити, що середній клас вважається базовою основою суспільства майже в усіх високорозвинутих державах світу. Адже саме представники даного класу здійснюють значний внесок у тенденції економічного зростання та стимулюють розвиток демократичних засад управління та врядування. Послаблення демократичних засад у розбудові нашої держави значною мірою є наслідком прорахунків у реформуванні механізмів влади та управління, загостренням політичної боротьби, практично знищенням середнього класу.

У розвинутих країнах Заходу середній клас становить категорію переважно добре матеріально забезпечених людей, до яких належать не лише середні та дрібні підприємці, але й наймані працівники, державні службовці, високооплачувані робітники та ін. Водночас, слід підсумувати, що в українському суспільстві середній клас як суб'єкт бізнесу ще досі не володіє достатніми можливостями та стимулами для свого прогресивного розвитку. З цих причин, надзвичайно важливим завданням постає саме створення умов для динамічного розвитку середнього класу, що, окрім всього іншого, є важливим фактором у процесі подолання бідності та вирішення важливих соціально-політичних і економічних питань.

Становлення ефективного та дієвого середнього класу в українському суспільстві, його зміцнення виступає у якості політичного та гуманітарного замовлення суспільства.

У таких посткомуністичних країнах як Польща, Чехія, Латвія, Литва, Естонія існує середній клас за всіма параметрами та ознаками, які є загальноприйнятими як у політологічній науці, так і в офіційній статистиці.

Порівнюючи з цими країнами, в Україні немає середнього класу, бо до нього можна віднести лише близько 6-8% населення України [3, с. 67-68].

На сучасному етапі в Україні утвердилося два основних підходи до характеристики даної проблеми, серед них позиція А. Пуу про те, що «в країні немає сформованого середнього класу, оскільки немає для цього соціально-економічних передумов» [5, с. 61]. Інша позиція, репрезентована К. Бородюком, навпаки, узагальнює, що «в країні вже сформувався середній клас, але нечітко визначені його масштаби та категорії населення, які реально можуть бути віднесені до нього за всіма ознаками» [1, с. 120]. Спільним узагальнюючим елементом в цих поглядах є припущення про досить важливе значення формування потужного середнього класу в українському суспільстві як «стабілізатора» політичного розвитку.

Варто також відмітити, що до середнього класу переважно відносяться індивіди, які не лише з точки зору статусу та високого матеріального положення відповідають характеристикам середнього класу, скільки за наявним значним індивідуальним потенціалом. Прикладами цього можуть бути молоді люди, які здатні знаходити шляхи та можливості «виживати» та ефективно реалізовуватись у конкурентному середовищі, а також ставлять перед собою перспективні цілі та сміливо втілюють їх у життя. Негативною тенденцією в даному контексті виступає те, що представники середнього класу нині масово емігрують за кордон, оскільки вони практично не бачать шансів та умов для ефективної самореалізації в Україні. Таким чином, потенційний середній клас сьогодні масово емігрує з українського простору. Показово, що ці індивіди за кордоном у більшості випадків досягають неабияких успіхів, миттєво адаптуючись і включаючись до середнього класу Польщі, Німеччини, Франції тощо.

Слід відзначити, що саме середній клас вважається основною передумовою політичної стабільності у суспільстві та головним ланцюгом у досягненні політичних компромісів та суспільної злагоди. Адже його представники не полюбують революцій, яким характерні радикалізм та екстремізм. Даний клас є стрижнем провідних соціокультурних і політичних відносин у соціумі. Водночас відсутність даного стрижня перетворює країну на нестабільну і невизначену [2, с. 147].

Процес становлення та розвитку середнього класу тільки набуває свого розвитку і в часи економічної кризи проходить під впливом факторів, що обмежують його інтенсивність, оскільки у структурізації спостерігається подальше двополосне розшарування на багатих і бідних, що не допомагає у створенні відповідних умов для плюралізації і одночасно гармонізації суспільно-політичних відносин.

Варто зауважити, що задля формування дієвого середнього класу досить вагоме значення має удосконалення механізмів залучення іноземних інвестицій до вітчизняної економіки, а також створення необхідних умов для повернення «вивезеного» капіталу. Особливу роль у цьому процесі відіграватиме

багатоукладність національної економіки, як основа плюралізації суспільно-політичних відносин.

У цілому функціонування державного регуляторного механізму в Україні на сьогоднішній день не відповідає загальним вимогам рівню та якості життя, який можна було б назвати достатнім. Більше того, формування загальних стратегічних засад становлення середнього класу характеризується недостатньою узгодженістю та єдністю, замкнутістю ключових державних інститутів на виконанні власних завдань, що часто не повною мірою відповідають пріоритетам формування стабільного середнього класу [4. с. 11].

У свою чергу, боротьба інтересів класів (насамперед, еліти та середнього класу) та обумовлена її перебігом політична конкуренція мають відбуватися у певних процедурних рамках, на підставі визнання легальних «правил гри» і пом'якшуватися загальнонаціональним базовим консенсусом із засадничих питань суспільного буття. Якщо ці умови не виконуються, то демократичний плюралізм стає джерелом конфліктності, дестабілізації та авторитаристських ризиків.

Література

1. Бордюк К.В. Громадянське суспільство: чинники формування: зб. наук. праць / К.В. Бордюк // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2010. – № 1 (5). – С. 108-122.
2. Валевський О. Державна політика в Україні : монографія / О. Валевський. – К.: НІСД, 2001. – 242 с.
3. Герасимов О. Середній клас в Україні: майбутнє народжується сьогодні: зб. наук. праць / О. Герасимов // Стратегії соціально-економічного розвитку: держава, суспільство, особистість. – К.: Видавничий дім «Корпорація», 2005. – С. 118–124.
4. Кудряченко А. Ідея правової держави в контекст і європейської інтеграції України / А. Кудряченко // Віче. – 2010. – № 16. – С. 9–16.
5. Пую А. Концепция политического плюрализма: Генезис и содержание проблемы: учеб. пособие / А. Пую. – СПб., 1994. – 527 с.